

kmetovalcev nujno potrebo, da se po poti postavodavstva tem nepristojnostim kar hitro v okom pride s tem, da se vspešno omeji pravica zarubljenca, z zarubljenim zemljiščem početi, kar bi hotel, pa da tudi se mu zažuga kazen o takem poškodovanju, katero utegne vknjiženim upnikom na škodo biti.

15. vprašanje. Kako se ima gozdna postava od 3. decembra leta 1852. prenarediti, da se odstranijo vsled presilstva gozdnih lastnikov umnemu planinarstvu preteče zapreke in da se živinoreji v planinah vrnejo pristoječe pravice tako kakor je to v Švajci? Poročevalec dr. Poklukar nasvetuje po temeljiti razložbi sledeči, tudi po soporočevalcu prof. Schmiergerji priporočani sklep:

a) Shod kmetovalcev izreka svoje prepričanje, da je v prid živinoreji in z ozirom na varstvo pripoznanih pravic — v planinskih deželah treba prenarediti §. 10. gozdne postave od 3. decembra 1852. v tem smislu, da se vživanje pašnih pravic ne sme kratiti po takih naredbah, katere lastniki gozdov vrivajo v namen gozdoreji. — Po nasvetu soporočevalca prof. Schmiergerja pa se sprejmejo sledeči nasveti:

b) Shod kmetovalcev se izreka gledé vživanja pašnih pravic v planinskih deželah za sledeče premembe gozdne postave od 3. decembra 1852. leta:

1) Naj se opusti postavno določevati del vsega gozda, na katerem bi bila paša prepovedana zaradi pogozdovanja, — nasproti pa

2) naj se posebej za listnato drevje in posebej za črni gozd določi neprestopljiva dôba tekoča od časa, ko je bil gozd do golega posekan, ter v mejah te dobe naj se za vsak slučaj posebej po nepristranskih izvedencih stavite daljša ali krajša doba varovanja za tisti kraj z ozirom na tamošnji vpliv paše na gozdorejo — ali pa naj se varovanje in to takrat čisto opusti, kedar se servitutni gozd ne posekava na golo, ampak le polagoma.

3) Ako se med lastnikom s servitutom obloženega gozda in pa upravičenimi pokažejo zapreke ali prepiri gledé načina vživanja samo na sebi ne oporečene pašne pravice, ima gospôska za oni primerljaj, ko bi ne bilo gospodarskega črteža, zahtevati, da se ta črtež določi.

4) Lastniku servitutnega gozda naj se naloži dolžnost za to skrbeti, da je mogoče pašno živino brez zaprek goniti na pašne prostore; — ako bi on tega ne storil in bi bilo upravičenemu do pripoznane mu pašne brez dotike ptujega zemljišča samo mogoče priti čez gozdne prostore, na katerih je zaradi pogozdovanja paša zabranjena, tedaj naj upravičenec ne bo vezan škodo povrniti, katera bi se vsled takih prehodov na omenjenih prostorih storila.

5) Prestopki zaradi pašne po upravičenem storjeni se imajo soditi po prvotnem namenu postavodavčevem samo in izključeno po §. 9. onih načel, po katerih se ima tarifa za gozdno škodo izdelati.

16. vprašanje. Kaj zadržuje pridelovanje tobaka v Avstriji in kaj bi se moralo storiti, da bi se tudi našemu kmetovalcu, kakor ogerskemu, mogočnost tega prihodka odprla? — Poročevalec Smetana predlaga sledeče, tudi soglasno sprejete nasvete:

a) Shodu kmetovalcev se ne zdi upravičeno predstvo Ogorske gledé pridelovanja tobaka.

b) Privolitev pridelavanja tobaka v vseh v državnem zboru zastopanih deželah se priporoča enako po potrebnosti kakor tudi kot zapoved pravičnosti.

c) Najvažnejši pogoj za povzdigo sajenja tobaka je določitev take nakupovalske cene, katera se vjema s trgovinsko ceno oddanega surovega tobaka.

d) Izvažanje surovega tobaka se pripusti s takim nadzorovanjem, kakoršno monopol zahteva.

17. vprašanje. Ali bi ne bilo koristno, zaradi posvetovanja skupnih zadev avstrijskih kmetovalcev osnovati od časa do časa ponavljajoče se shode zastopnikov kmetijskih družeb, tako, kakor jih imajo uže več let gozdarji?

To vprašanje rešilo se je s sledečim sklepom: Da se sklepi shoda kmetovalcev na primerno mesto oddajo in ondi podpirajo, in pa zato, da se potrebno vpelje za prihodnji shod, se izvoli za ta čas stalni odsek 7 udov.

In koncem zborovanja izvolili so v stalni odsek gospodje: knez Adam Sapieha, knez Karol Schwarzenberg, dr. Wich, grof A. Attems, baron Doppelhoff, E. Siegl in vitez Proskowetz.

Gospodarske novice.

* Centralna komisija za uravnavo zemljiškega davka je 21. dne t. m. končala svoje delo. V tej seji je odbila predloge za znižanje davkov v gornji in dolnji Avstriji in na Štajarskem, sklenila pa je poročati vladi, naj, če najde v gornji in dolnji Avstriji in pa na Štajarskem, kakor tudi v družih deželah pri vcenitvi kake posebne ostrine (Schärfen), te ostrine odstrani, da se nobeni deželi krivica ne zgodi. Potem je objavil poročevalec, da so s tem sklepom rešene vse peticije. — Koncem seje se je centralne komisije predsednik baron Distler zahvalil vsem udom komisije za njih trud, ki so ga imeli s svojim važnim poslom, dostavši nado, da, kedar se bodo vlegli valovi razdraženosti, bode vse ljudstvo pripoznalo pravilnost nove uravnave zemljiškega davka. Baron Apfaltrern se je zahvalil predsedniku za korektno vodstvo komisije, grof Belrupt pa marljivosti finančnih uradnikov.

* Dva ponarejalca vina v Freiburgu na Nemškem sta bila nedavno od ondašnje sodnije na 5 mesecev zapora in 500 gold. v denarji kaznovana. Dokazano jima je bilo, da sta vino delala iz vode in špirita, katero sta barvala z različnimi barvami, da je vino bilo ali belo ali rudeče. V teku 5 mesecev sta toliko špirita nakupila, da sta naredila 29.000 hektolitrov vina, kisline vinskega kamenja pa za 22.000 hektolitrov vina; primešovala sta svojim vinom tudi krompirjev sladkor.

* Nikari ne kupujte ameriške svinjine! Tako opominja zdravstveni svetnik dr. Gross v Pešti. On pravi, da je letos tako huda kuga (Hogcholera) podobna koleri človeški v ameriških gojzdih razsajala, da je ondi 260.000 prešičev poginilo. Ta kuga je silno nalezljiva tudi za človeka, kajti vsi, ki so meso ali slanino bolnih prešičev vživali, so nevarno zboleli, veliko pa jih je tudi pomrlo.

Gospodarske skušnje.

Še enkrat o dvakratni ali trikratni molži krav.

Kar so „Novice“ v 22. letošnjem listu iz Francoskega trdile, to potrjuje tudi grajščinski osarbnik Hofer, ki je veliko poskušal: ali je dvakrat na dan kravo molzti bolje, kakor trikrat. On je te skušnje skozi vse leto delal in se prepričal, da pri trikratni molži na dan se namolze $\frac{1}{10}$ mleka več, kakor pri dvakratni. Uže pri prvi poskušnji smo — tako piše on v časniku „Wiener landw. Zeitg.“ — pri trikratni molži in enaki krmi več mleka dobili; ko smo krave dvakrat molzli na dan, smo mleka dobili okoli 130 litrov, ko pa smo jih trikrat molzli, smo ga dobili 146 litrov, in sicer: zjutraj 73 litrov, opoludne 20 litrov, zvečer pa 53 litrov; tedaj za 16 litrov več. Z malimi premembami je to zmerom tako bilo, da je pri dvakratni molži se namolzlo

11—18 litrov manj. — Tudi tukaj na Českem — tako poroča gori omenjeni oskrbnik — sem vpeljal trikratno molžo in to pri živini drugačnega plemena in pri drugačni klaji; al zmerom se mi je potrdilo, da smo pri trikratni molži za 10. del več mleka dobili. — Pa še nekaj družega je navedeni oskrbnik zvedel, in to je bilo, da trikrat na dan molzene krave se poprej obre- jijo in da tudi po teletu še posebno več mleka dajejo. Tudi se je pri trikratni molži kravam redkokate- rikrat vime vnelo (ovčič na vimenu prikazal). Ko- nečno priporoča omenjeni oskrbnik, naj se krave po- leti zjutraj ob 4. uri, opoldne ob 12. uri in zvečer ob 8. uri molzejo, — pozimi zjutraj ob 5., opoldne ob 12., zvečer pa ob 6. uri; se ve da je tukaj vse eno, ali se četrť ali pol ure prej ali pozneje molze.

Premišljevanja o žalostnem stanju kmetijstva.

Interpelacija gospoda grofa Hohenwarta s so- družniki njegovimi v zbornici poslancev je našla rado- sten odmev v srcu vseh kmetov in prijateljev kmetij- skega stanú. Naj pravični tej objavi dodá tudi priprost kmetič svoje opazke.

Če v kaki deželi nastane huda kužna bolezen ali kaka druga elementarna nesreča, začnó ljudje premiš- ljati in ugibati, kaj da je to nesrečo zakrivilo in kako bi se ji v okom prišlo. Eden reče to, drug pravi uno; se ve da vsak bi rad kaj izdatnega nasvetoval.

V primeri ravno taka se godí dandanes z našim kmetijstvom. Obče je znano in očividno, kako od dne do dne bolj hira in propada kmetijstvo, vsled tega pa množí se uboštvo med ljudstvom, da še nikoli tako. Marsikdo, ki je bil pred malo leti še premožen gospo- dar, mora zdaj poprijeti beraško palico in ljudi za boží dar nagovarjati.

Kako silno so kmetije zadolžene, vidi se v zem- ljiščinih knjigah in izročevalnih pismih, priča tega so nam eksekutivne dražbe. Tako, na primer, samo leta 1878. je bilo v avstrijskih deželah po dražbi prodanih 10.264 posestev, in 11.748 vknjiženih upnikov izgubilo je 34 milijonov in 100.100 gold. Vrhú tega pa tudi dr- žavni dolg s 4000 milijoni gold. ne laže, katerega bodo naši otroci in naših otrokov otroci na-se vzeti morali.

Vse to nam po pravici dela strah, kaj bode z na- šim kmetijstvom.

V takem žalostnem stanju kliče kmetijstvo državi: pomagaj nemudoma, če ne propadeš sama na razva- lini glavnih stebrov svojih, ki so kmetijstvo. Da se pa ta velika nesreča zabrani in kmet popolno ne pride na kant, treba je, da sl. vlada dunajska svoje oči bolj po- zorno obrne na kmetijstvo in dela na to, da se breme silnih davkov polagoma zniža, pa tudi take postave odstranijo, po katerih kmet trpi škodo. Velikokrat so uže naši národní poslanci v deželnem in državnem zboru povedali, kaj vse kmeta najbolj teží in hudo tare, da ne more naprej, a reklo se je: „bo uže bolji“ — menda takrat, ko bo iz hleva zadnja kravica šla za davke. Res je, da davki so bili vselej in da morejo biti, da se zdrújejo vojaki, uradniki in druge državne potrebne naprave, al vendar le tolikošni naj so, da jih ljudstvo strpeti more. Mero in vago treba je imeti pri vsaki reči!

Veliko denarja bi se dalo lahko prihraniti samo pri veliki trumi uradnikov, katerih je veliko veliko preveč, med katerimi so posebno višji uradniki tako plačani, kakor da bi državna blagajnica bila Rothschildova mošnja. Koliko denarja se po nepotrebnem izdá za po- kojnine mnogim uradnikom, ki so še čvrstega zdravja in bi lahko še več let svoj uradni posel opravljali.

Posebno grozni so stroški za pokojnine vojakov, katerih v penziji je uže cela armada! Pripoveduje se,

da oficirje mnogokrat devajo v penzijo samo zato, če njih postava ni vseč višjemu generalu ali da se jim sicer zameri. Koliko denarja vlada potrosi za podporo čas- nikov in druge take reči, katerim se pravi: „ne bodi jih treba“.

Po tem takem ni čuda, da državni stroški vsako leto večji postajajo, tako, da je finančni minister pri- moran po vseh kotih stikati, kje bi najdel še kak nov davek. Ali za Boga svetega! kam bomo prišli, če zmi- rom tako dalje pojde! Toraj je pač skrajni čas, da se celi organizem vladne sisteme predrugači in se vpelje cenejša vprava.

Tudi pri ljudskem šolstvu bi se dalo leto in dan na tisuče stroškov prihraniti, ko bi se nadzorstvo teh šol poleg tega, da se jim povrne verski značaj, zo- pet izročilo dekanom, ki so brezplačno opravljali to službo in morebiti še z boljim vspehom, ko dandanašnji inšpektorji, ki dobre plače vživajo in za ljudsko šol- stvo najbolj to skrb imajo, da narodne šole ponemčujejo.

Tudi še to moram dodati, da naj vojaška postava olajšave dopušča kmetom, kateri imajo 5 oralov pose- stva, da si enega sina, ki se jim za kmetijstvo najbolj pripraven zdi, obdržijo domá pri gospodarstvu.

Dokler vsega tega in še več družega država ne stori, in pa oderuštva postavno ne odpravi, ni misliti, da se kedaj rešimo silnih davkov in pogube, ki pretí kmetijstvu in državi.

V Paradišči 20. dec. 1880.

Mat. Illovar, kmet.

Starinske stvari.

Most čez Savo pri cerkvi sv. Egidija.

Odgovor na vprašanje gosp. Fr. Šumi-a.

Bral sem unidan v „Novicah“ spis gosp. Franceta Šumi-a, v katerem prosi, naj se mu naznani, komur je o bivšem mostu čez Savo kaj znano pri cerkvi sv. Egidija. Ker sem v numizmatični zadevi uže o iska- nem mostu popraševal, sem natančneje od čast. gosp. Karola Ripšelná, župnika na Vidmu, zvedel o tem pra- šanji to-le:

Cerkev sv. Tilna ali Egidija je stala na desnem pobožji Savine in na levem bregu Save — v voglu na sedanjem „Zidanem mostu“ (Steinbrück), most pa je stal cerkvi nasproti iz Kranjske čez Savo na Štajersko.

Ko je bila leta 1834. Sava tako majhna, da niso mogli prosto z ladijami po njej voziti, ker sta to na kranjski strani dva kamnita stebra od bivšega mosta branila, so jih to leto odstranili, kakor tudi mostno bra- nilo (Brückenkopf). Ker so v teh stebrih najdeni bili novci, se more iz tega sklepati tudi na starost nek- danjega mosta. Dobili so namreč bakren denar od Ga- lijena, rimskega cara (l. 260. p. Kr.) in družega od rodovine Julija; te peneze ima še sedaj gosp. Ripšel narisane, v posesti pa jih imajo gospod vladika Mari- borski. Postavili so po takem ta most uže Rimci naj- bržeje okoli l. 260. po Kr. Ker pa Vi za most v 13. stoletji zidani poprašujete, je moral ta drug most biti, toraj nov, kateri je bil omenjeno leto zidan; o tem pa morete kaj več izvedeti na Laškem (Tüffer) v kroniki, kjer je še cerkvica sv. Tilna naslikana.

Most je dal cesarski poveljnik podreti, in sicer zato, da niso mogli Celjski grofi od naše strani pomoči dobiti, ko so se puntali. Katerega leta pa je to bilo in kateri most je bil, upam, da tam izveste. Kronika je bila neki leta 1447. pisana.

Novcev rimskih večidel v Sisciji kovanih, se tu okolici Drnovski še obilno nahaja, čez tisoč sem jih sam jaz prejel. Pa tudi pri Boštajnu so pred par